

A Magyar Nemzeti Bank 2013. június 1.-én elindította Növekedési Hitelprogramját (NHP), a program részletei azonban már hónapokkal korábban ismertek voltak. Az MKIK Gazdaság- és Vállalkozáskutató Intézet (GVI) KKV Körkép című, 2013. júliusi adatfelvételében a banki hitelfelvétellel és az NHP-vel kapcsolatban kérdeztük meg a kis- és középvállalkozások vezetőit.

Az eredmények szerint a kis- és középvállalkozások alig több, mint fele rendelkezik valamilyen banki hitellel. A legelterjedtebb hiteltípus a forgóeszközhitel (ideértve az igénybevett bankszámlahitelt is), illetve legnagyobb arányban forint alapú hitelekkel rendelkeznek a vállalatok.

2013 első féléve során a KKV-k alig egyharmadánál merült fel a hitelfelvétel szándéka. Többnyire a forgóeszközhitel (bankszámlahitel) felvételét fontolgatták a cégek, miközben a hitelt felvenni tervező vállalkozások kétharmada figyelembe vette a hitelfelvételt illető döntés meghozatala során az NHP-t. A hitelfelvételi terveknek végül háromnegyed része hitel-igényléssel zárult, amelyek döntő többsége az NHP keretében történt.

A KKV-k jelenlegi hitelállománya

A kis- és középvállalkozások 58%-a rendelkezik valamilyen banki hitellel 2013 júliusában. A legelterjedtebbek a forgóeszközhitel (ideértve az igénybevett bankszámlahitelt is) voltak, a cégek 47%-a számolt be efféle kölcsönről. Beruházási hitelt a vállalatok 29%-a vett fel. Deviza-, deviza alapú kölcsön vagy pénzügyi lízing forintkölcsönrel való kiváltására fordítható hitelt 9%-uk, uniós támogatás önrészét vagy előfinanszírozását fedező hitelt pedig 5%-uk vett fel.

A banki hitellel bíró vállalatok 77%-ának van forint alapú kölcsöne. 40%-uk rendelkezik euró alapú kölcsönrel és 4%-uk svájci frank alapúval. Más valutában felvett hitelről nem számoltak be a cégek. A vállalatok hitelállományának átlagosan 31%-át teszik ki a devizahitelek.

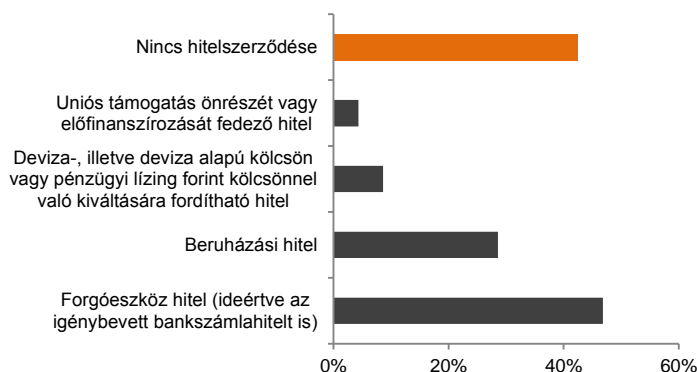
A KKV-k hitelfelvételi szándékai 2013 első félévében

Az elmúlt fél év során a kis- és középvállalkozások 30%-ánál merült fel a hitelfelvétel szándéka. E cégek 64%-a fontolgatta a forgóeszközhitel (vagy bankszámlahitel) felvételét, míg a beruházási hitelt illetően ez az arány 39%. Deviza alapú kölcsön vagy pénzügyi lízing forintkölcsönrel való kiváltására fordítható hitelt 8%-uk tervez felvenni, az uniós támogatás önrészét vagy előfinanszírozását fedező hitel esetében pedig 7% ez az arány.

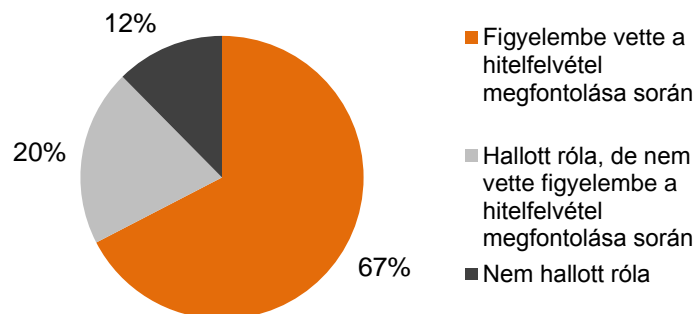
A hitelt felvenni tervező cégek kétharmada nyilatkozott úgy, hogy a hitelfelvételt illető döntés meghozatala során figyelembe vette a Növekedési Hitelprogramot. 20%-uk bár hallott róla, de nem vette figyelembe, 13%-uk pedig nem hallott róla.

A hitelfelvételi terveknek végül háromnegyed része zárult hitel-igényléssel. Ezen hitel-igénylések 85%-a az NHP keretében történt.

A banki hitelek típusai a KKV-k körében

Az NHP figyelembe vétele a hitelfelvétel tervezésekor a KKV-k körében

Makrogazdasági tendenciák: A lemaradók helyzete a közép-kelet-európai régióban

A következő elemzésben a gazdasági, társadalmi, képzettségi vagy más okból leszakadó, perifériára szoruló rétegek helyzetét mutatjuk Magyarország és a közép-kelet-európai térség más országainak vonatkozásában. Úgynevezett puha indikátorokat használunk, mint például az egyéni és regionális egyenlőtlenségek, az alacsonyan képzettek aránya, a szegénységi küszöb alatt élők aránya, vagy a születéskor várható egészségben eltöltött élettartam. Ezen mutatók alakulásában mind a gazdasági (piaci) folyamatok, mind a politikai és társadalmi környezet is szerepet játszik. Négy ország statisztikáit hasonlítjuk össze, ezek a Cseh Köztársaság, Lengyelország, Szlovákia és Magyarország. Azt láthatjuk, hogy Magyarországon a lakosság nagyobb arányát fenyegeti a szegénység, mint a többi vizsgált országban, és ezt az arányt nem sikerült csökkenteni az adatfelvételek kezdete óta eltelt időben. A szegénység elleni küzdelemmel kapcsolatban fontos tényezőknek tartjuk az oktatási és a munkaerő-piaci részvételi esélyek területi egyenlőtlenségeit.

Gazdasági helyzet

Az egyes országok általános gazdasági, jövedelmi helyzete az egyik legfontosabb tényező a lemaradók helyzetének szempontjából is. A vásárlóerő-paritáson mért egy főre jutó GDP a gazdasági teljesítmény összehasonlításának bevett eszköze. Magyarország az időszak elején és végén is a középmezőnyben szerepel, de azt is látjuk, hogy a 2005-től 2012-ig tartó időszakban a magyar gazdaság növekedési üteme elmaradt az összehasonlítás alapjául szolgáló országok fejlődésének ütemétől.

Gazdasági egyenlőtlenségek

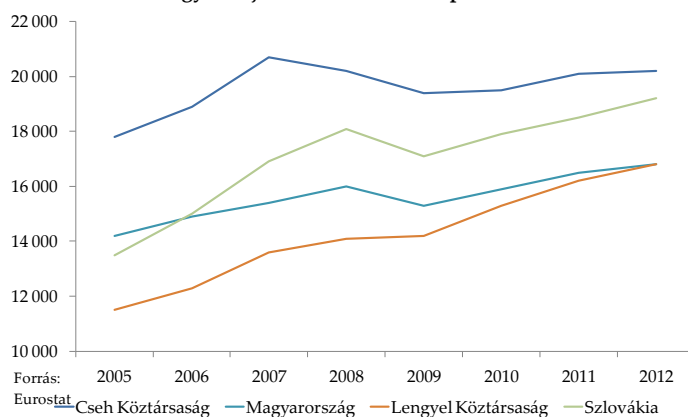
Az egyes országokon belüli gazdasági (jövedelmi) egyenlőtlenséget két komponensre bonthatjuk. A különböző megyék gazdasági teljesítményének különbségeiből származó jövedelmi egyenlőtlenséget külön is bemutatjuk. Magyarországon a megyék közötti egyenlőtlenség igen magas. Ez a főváros, valamint a fejlett nyugati országrész és a gazdaságilag elmaradott keleti országrész közti egyenlőtlenségre vezethető vissza. Azt is láthatjuk, hogy a vizsgált időszakban mind a négy régiós országban belül növekedtek a területi egyenlőtlenségek.

Az egyenlőtlenségek másik komponensét, az egyéni szintű jövedelmek egyenlőtlenségét mérő ún. Gini koefficiens Magyarországon megfelel a térségbeli átlagnak. Ez azt jelenti, hogy Magyarországon nem nagyobbak a jövedelmi különbségek, mint a régió más országaiban, de erősebb a területi beágyazottságuk. Magas jövedelmi egyenlőtlenségek csak Lengyelország esetében figyelhetők meg.

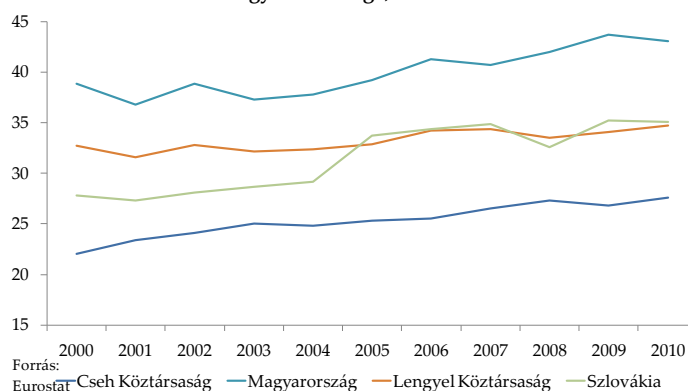
Szegénység

A nagy jövedelmi egyenlőtlenségek ugyan szorosan összefügghetnek a lemaradó, elszegényedő réteg magas arányával, de a kettő nem feltétlenül jár együtt. Ahhoz, hogy a szegénység mértékéről képet kapjunk, direkt megközelítést kell alkalmazni, vagyis közvetlenül a szegények arányát kell megfigyelni. Megjegyezzük, hogy a szegénységnek többféle definíciója használatos. Ezek egy csoportja azokat tekinti szegénynek, akik nem érnek el egy jövedelmi korlátot (pl. napi

Egy főre jutó GDP vásárlóerő paritáson

Az egy főre jutó GDP megyék közti eloszlásának egyenlőtlensége, százalék

egy dollárt). A lehetséges definíciók egy másik csoportja több szempontból álló rendszert használ a szegénység mértékének megállapításához; a szempontok között szerepelni szokott például az oktatáshoz való hozzáférés, az egészségügyi ellátáshoz való hozzáférés, lakhatás, élelem, ivóvíz és egyéb alapvető javak megléte. Ez a definíciós stratégia elég jól és általánosan megragadja azt, amire gondolunk, amikor szegénységről beszélünk, de az adatfelvételek túlzottan erőforrás-igényesek, ezért alacsony az adatellátottság. Erre egy példa a MPI nevű mutató (*multidimensional poverty index*).

Az általunk bemutatott adatok megfigyelésének alapja egy kombinált definíció, ami pénzügyi szempontokat és életkörülményeket is figyelembe vesz; az adatfelvételek az Európai Unió „Európa 2020” című, a szegények felzárkóztatásával is foglalkozó programjának keretében történtek, aminek köszönhetően pontos és gyakori információt kapunk.

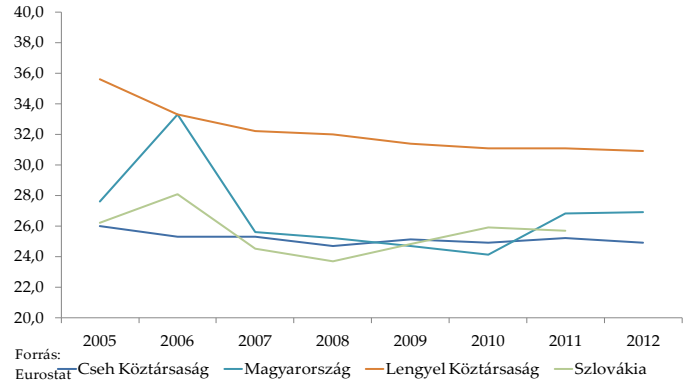
Az adatok sajtó mutatják, hogy Magyarországon nem csökken a szegénységnek kitettek aránya. Az EU27 országok átlagában 23-24% ennek a mutatónak az értéke, vagyis a Cseh és Szlovák Köztársaságok jobban teljesítenek az EU-átlagnál. Lengyelországban magasabb az arány, mint az EU27 átlagában, azonban ebben az esetben egy lassú felzárkózást láthatunk.

A szegénység egyik legfontosabb oka az oktatásban és a munkaerőpiacon való részvétel lehetőségének hiánya. Ezzel kapcsolatban egy-egy indikátort mutatunk be.

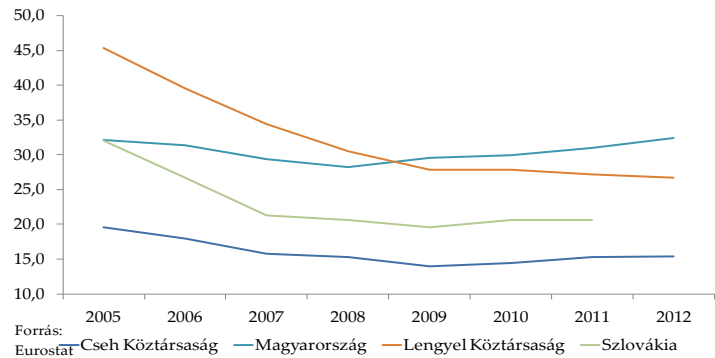
A huzamosabb ideje munkanélküliek aránya az aktív népességben belül Magyarországon 4-5% körül alakult az elmúlt években, ami nem tér el a régiós átlagtól. Azonban nálunk a 15-60 éves korosztály aktivitási rátája jellemzően 2-4%-kal alacsonyabb, mint Lengyelországban, valamint 3-6%-kal alacsonyabb, mint a Szlovák és Cseh Köztársaságokban. Ezt a különbséget nagyrészt az úgynevezett reményvesztett munkakeresők adják, akik a tartós munkanélküliekhez hasonló helyzetű csoport.

Az alacsony képzettségűek arányát mutató adatsor azoknak a százalékos arányát fejezi ki, akik betöltötték a 24. életévüket, de nem szereztek az általános iskolainál magasabb képzettséget. Ez Magyarországon kiugróan magas, a régióban második Lengyelországtól is több mint egy évtizednyire vagyunk lemaradva. Az oktatáshoz való hozzáférés lehetősége nem egyformán áll rendelkezésére mindenkinek; Magyarországon ezen a téren nagy esélyegyenlőtlenség tapasztalható, ami a szegénységhez és a jövedelmi egyenlőtlenségekhez hasonlóan területileg beágyazott. A középszintű oktatásban való részvétel lehetőségének és megtérülésének javítása kiemelkedő fontosságú a szegények helyzetének szempontjából a leszakadó térségekben.

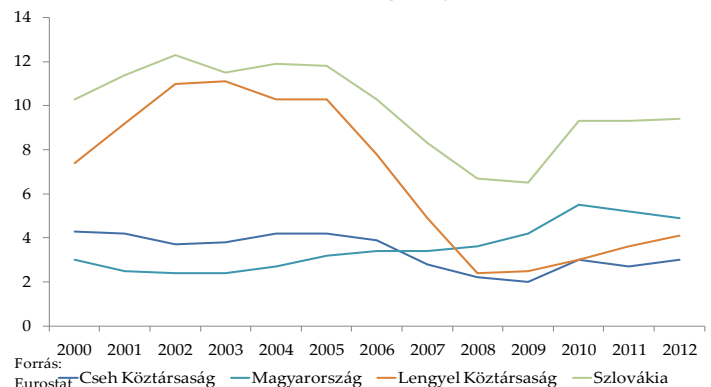
Gini (egyenlőtlenségi) együttható, 0-100 skálán

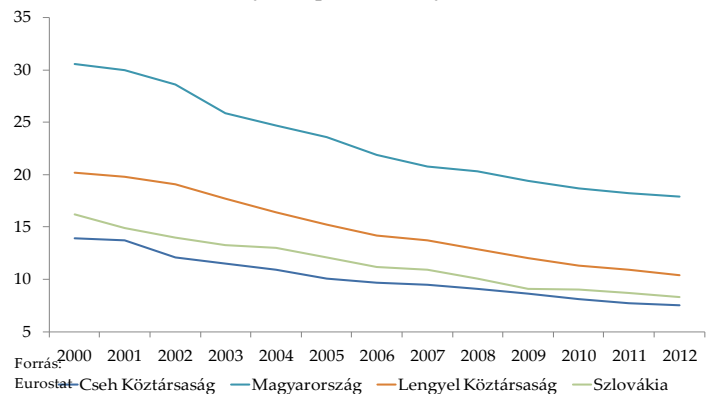
Szegénység vagy társadalmi kirekesztettség kockázatának kitett egyének, százalék

Tartós munkanélküliség aránya, százalék

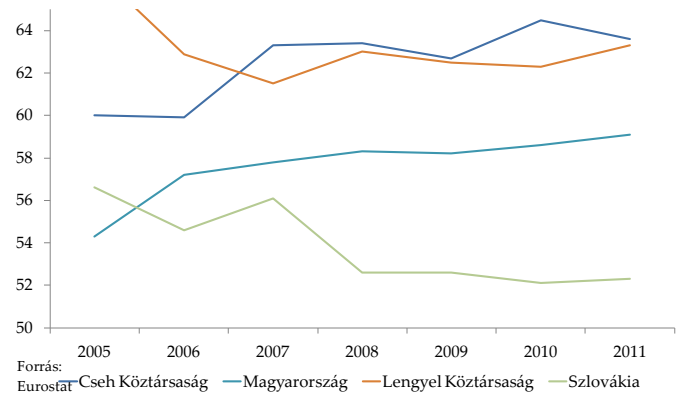

Alacsonyan képzettek aránya, százalék

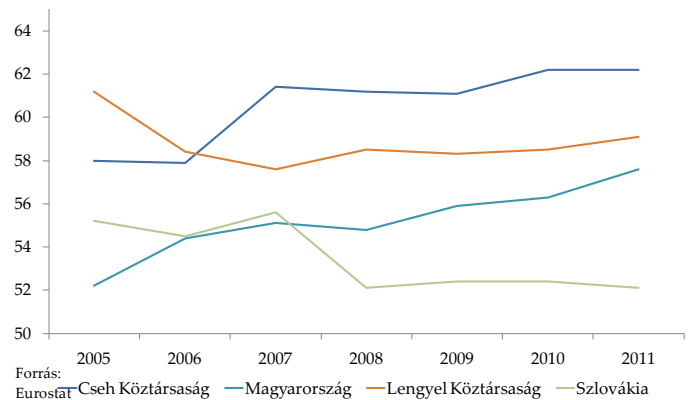

Említettük, hogy a szegénység egyes definícióiban az egészség is szerepet kap, azonban az általunk bemutatott adatok erre a szempontra nem reflektáltak. Ennek legfőbb oka, hogy a hozzánk hasonló fejlettségű országok esetében az egészségi állapot országok közti különbségei kisebb részben függenek anyagi tényezőktől és nagyobb részben az életviteli szokásoktól; ennek megfelelően kevésbé állnak szoros kapcsolatban a szegénység fogalmával, mint a fejlődő országok esetében. Azonban mégis bemutatjuk az egészségi állapotot egyik legközvetlenebbül jellemző mutatót, az egészségben eltöltött évek számát. Az adatok azt mutatják, hogy itt az előbbiekkal ellentétben a magyar adatok javuló tendenciájáról számolhatunk be.

Nők születéskor várható egészséges élettartama, évek

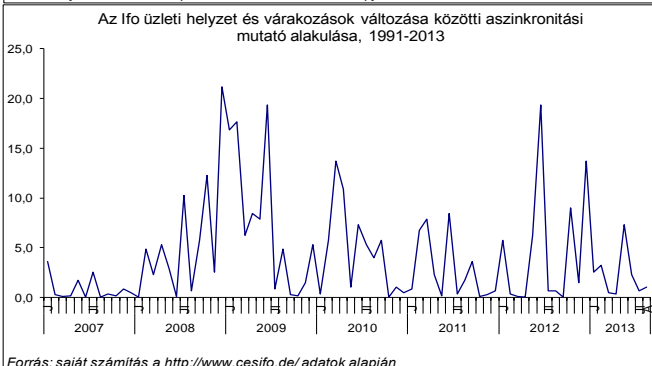
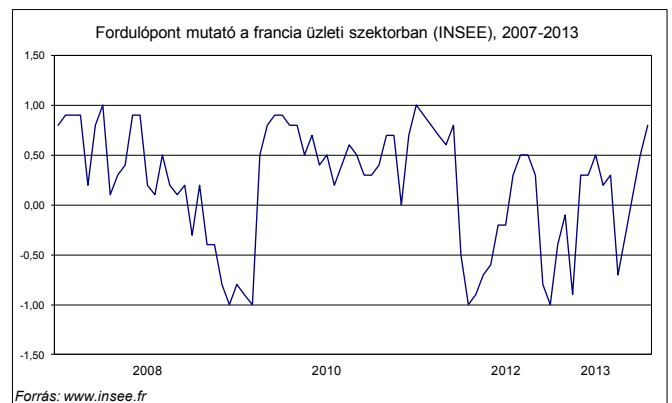
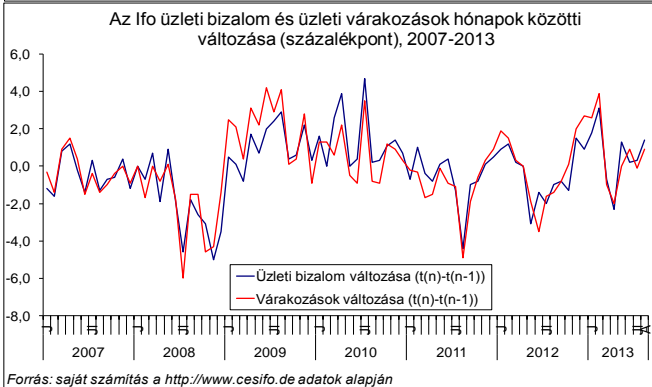
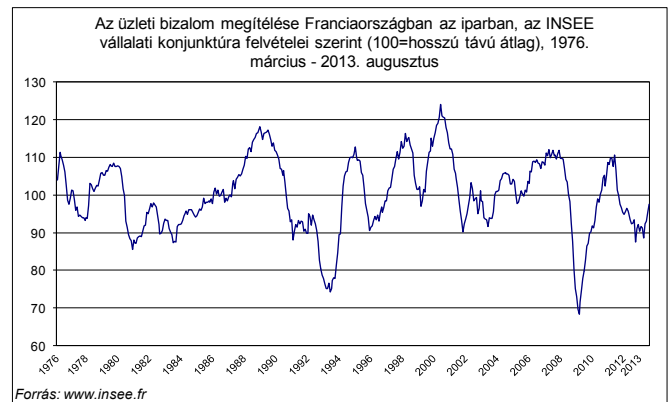
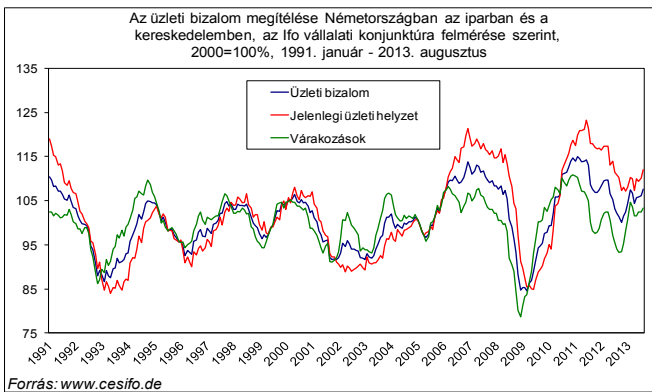
Férfiak születéskor várható egészséges élettartama, évek

Nemzetközi tendenciák

A müncheni Ifo gazdaságkutató intézet német iparra és kereskedelemre vonatkozó bizalmi indexe 2013 augusztusában immár negyedik hónapja mutatott emelkedést. A megkérdezett cégek elégedettebbek voltak jelenlegi üzleti helyzetükkel, mint a megelőző hónapban. A következő fél évre vonatkozó várakozások enyhén javultak, bár a bizakodás még mindig viszonylag óvatosnak mondható. Az üzleti helyzet és a várakozások alakulása közötti rést mérő, a GVI által számított aszinkronitási index értéke enyhén nőtt augusztusban, tehát az üzleti bizalmi indexet kissé nagyobb mértékű bizonytalanság jellemzi, mint a megelőző hónapban. Az Ifo szakértői úgy látják, a német gazdaság továbbra is jól teljesít. (Forrás: Ifo, <http://www.cesifo-group.de>)

A francia statisztikai hivatal (INSEE) felmérése alapján az augusztusban megkérdezett vállalatvezetők véleménye szerint a francia ipari konjunktúra helyzete tovább javult. Az INSEE üzleti bizalmi indexe három ponttal emelkedett a júliusi értékhez képest. A gazdasági fordulópont mutatója emelkedett és immár a kedvező konjunkturális helyzetet jelző zónában van. A vállalatvezetők egyéni üzletmenetre vonatkozó prognózisának egyenlegmutatója emelkedett és elérte hosszú távú átlagos értékét. Az általános kilátásokat jellemző index – mely a válaszadók ipari aktivitásra vonatkozó véleményét összegezve tükrözi – augusztusban újfént emelkedett a megelőző havi értékéhez képest, de az egyenlegmutató továbbra is hosszú távú átlagos értéke alatt van. (Forrás: INSEE, <http://www.insee.fr>)

Írták: Makó Ágnes (elemző, GVI)
Hajdu Miklós (elemző, GVI)
Türei Gergely (gyakornok, GVI)
Kompaktor Emilia

Publikáció esetén kérjük, hogy elemzésünkre az alábbiak szerint hivatkozzon:
MKIK GVI: Gazdasági Havi Tájékoztató,
2013 / szeptember, Budapest,
2013-10-07